

Nr. 42.
An. IV
1880.

Gherl'a
21 Dec.
2 Jan.

AMICULU FA MILEN

Apare una-data in septemana — Doineca. Pretiulu de prenumeratiune pre unu anu e 5 fl., pe nau semestru 2 fl. 50 cr., pentru Romani'a si Tierile latine pre unu anu 13 franci — lei noi, pre unu semestru 7 franci — lei noi.

ROMANIA IN ANULU 1848.

Amentiri si episoade de caletoria.

D.-lui ***

A dou'a seu a trei'a di dupa re'ntorcerea no'stra la Bucuresci, se afl'a ca Fuad-pasia si generalulu Duhamel sosiser'a la Giurgiu, unde Omer pasia stabilise cartierulu seu generalu cu cei cinci-spre-diece mii de Turci pe cari i avea cu densulu.

Nu sciu nemicu despre generalulu Duhamel, decatu ca e de origine francesa precum se vede dupa numele seu, si ca e nascutu la Petersburg. Tatalu-seu, refugiatu in Rusi'a cu ocaziunea primei no'stre revolutiuni, intrase acolo in servitiu, ca multi dintre tovarasii sei de emigratiune, ducele de Richelied, marchisulu de Langeron, contele de Ribeaupierre, etc.; si candu veni Restauratiunea, fasonatu deja a la russe si desobiciuitu de patria, prefera starilei placeri de a servi Franci'a, avantajiele noiei s'ale positiuni. Elu nu fu singurulu care facu ast'felu; de ace'a aruncandu astadi ochii peste list'a inaltiloru functionari din imperiulu rusu, generali, consilieri de statu si privati, guvernatori de provincii, diplomati, se gasesce unu numeru asia de mare de nume francese. Se gasescu asemenea si Polonesi, Suediani, Germani din tota Germani'a. D. de Kotzebue, despre care am vorbitu si care era consulu generalu la Bucuresci candu isbucni revolutiunea, este fiiulu famosulu Augustu de Kotzebue emigratu in Rusi'a dupa omorirea tatalui seu.

Noulu comisarulu otomanu, Fuad, de si pe atunc numele seu n'avea in Europ'a notorietatea pe care o dobandi in urma, era deja citatu ca unulu dintre reprezentantii de capetenia ai Turciei. Elu nu era inca de catu mare-referendaru alu Divanului; inse loculu seu era insemnatu deinainte in consiliulu imperiului, alaturi cu Resid si cu Aali, maestrii sei. Viitoriulu a tienuu pentru elu totu ce-i promisese. Fuad s'a vediatu ambasadoru, ministru presedinte alu consiliulu de reforme, (tauzimat); si de curendu, se dice ca Sultanulu l'a desemnatu ca se represinte Turci'a iu viitoria Conferintia.

La Bucuresi, dupa cum am disu, Fuad trebuia se lucredie in tote in intielegere cu comisariulu rusu. Cu tote astea intielegerea nu se stabili decatu cu ore-care greutate si cele de antaiu tratari detera locu la galceve care resunara pana la Bucuresci si care ne umpleau de bucuria, dupa cum ori cine 'si inchipuesce. Inse intr'o di, candu tramisulu Sultanulu in fa'ia pretentiuniloru colegulu seu, invoc'a testulu instructiuniloru s'ale: „Instructiunile d.-t'ale! replica Duhamel; credi d.-t'a ca eu nu le cunosc?”

„Éta.“ Si-i areta copi'a transcrisa chiar' in birourile Portiei.

— A-ti aprinsu incendiulu, dicea Duhamel lui Fuad, voi trebuie se-lu si stingeti. Eu stau aici numai spre a supr'aveghia manoper'a.“

In fondu, elu spunea adeverulu. Misiunea din Iunie se facuse, deca nu din indemnulu, celu pu'cinu cu consentiementulu tacutu alu Portiei, care suridea din-

nainte la desființirea protectoratului, după cum surideau Romanii la perspectivă independentiei lor. După ce cadu, Rusia victorioasă fără nici o lovitură, 'și resbună în contră ingratilor, precum temerariu pedepsira rescolă Liegeniloru lovindu-i cu braciulu compliciloru lor.

Acestă eră rolulu umilitoriu la care Pórt'a se veduse redusă prin propriă s'ă slabitiune, precum și prin parasirea poteriloru: „Trebuieamu, 'mi dicea Emin, în diu'a în care aflaramu că Rusii au trecut Prutul în ciudă tratatelor, trebuieamu se protestamu în fași'a Europei, și déca Enrop'a ar' fi remasu surdă séu nepasatóre, trebuieamu se înaintamu spre Dunare, târându pe Romani cu noi.“

Si Fuad trebui se resimta vfu această umilire. Dominatu de o fortia superióra elu cedă negresitu cu parere de reu, înse cu o blandetia carea pareă a cere iertare pentru încercările s'ale de împotrivre. Elu avusese de la primele dile după sosirea s'ă în Giurgiu, întentiuinea de a se întielege cu primul locu-tiitoriu domnescu d. Nicolae Golescu, si-lu însciintiăse pe ascunsu de a se află într'o anumita dt la un'a din statiune postale dintre Giurgiu și București. D. Golescu fû esactu la locul de întelnire, înse se gasf singuru acolo.

De atunci evenimentele se precipitéza cu o rapiditiune care dovedesce în destulu că Turci'a nu mai intervine singura în actiune.

La plecarea mea din Constantinopole promisesemi d.-lui Cor, primul dragomanu alu ambasadei nóstre, de a-i espediá regulatu în fia-care septemana unu felu de buletinu asupr'a situatiunei. Am pastratu copiile acestoru scrisori. Cea de ântâiu scrisa la trei dile după sosirea mea, pórt'a dat'a de 15 Septembrie; a dóu'a și cea din urma fû espediata în 22, trei dile înainte de catastrofa. Functiunea mea de istoriografu nu durăse după cum se vede, multu tempu.

În intervalulu acest'a se ivi unu faptu puerilu în aparintia, dar' care cu tóte astea a lasatu o urma adênca în spiritulu poporulu din București.

Într'o după amédia, pe candu me aflám la mina ocupatu a redactá nu sciu ce depesia, audiui unu mare sgomotu în strada. M'apropiaiu de feréstra spre a vedé Unu spectacolu neacceptatu și singularu se presentá vederii mele. Dóue care mortuare, escortate de o multime nenumarata, se opriserá deinaintea Portiei. Luminarile și faciile aprinse ardeau giuru împregiuru. Trâmbitiele scoteau ultimile note ale unu'a din marsiurile funebre care însoțiescu ritulu îngropatiuniloru la beseric'a greca. Cântareti psalmodiáu cântecele de mortu. Lung'a și vast'a strad'a Mogosióie eră pe câtu vedeai cu ochii plina de poporatiune.

Cautáiu se vedu pre driguritu acoperite întregi cu postavu negru cosciugulu în care se afla mortulu, după obiceiú cu fași'a descoperita. Unulu din care, acel'a care se oprise mai aprópe de pórt'a, eră golu; ce l'a p în locu de cosciugu o perna mare de catfeia négra, pe

care eráu asediaté o ducina de volume în folio legale bogatu și împodobite cu copci de auru.

Eră archondologi'a, cartea de auru a boierimei romane, pe care poporulu se ducea s'o arda, cu mare pompa în curtea Mitropoliei. Alu doielea caru asceptá Regulamentulu organicu, destinatú asemenea onoruriloru rugului.

Regulamentulu organicu datéza dela ultim'a ocupatiune rusa. Promulgatu în 1831 de generalulu de Kisseleff, elu remanea în ochii Romaniloru, cu totu votulu celoru dóue adunari dela București și dela Iasi, oper'a strainatatiei. Pe lângă acestu viciu originalu se mai adaugéau și altele, pe care le esageráu, dér' care în fondu remaneau adeverate. Politicesce, și din punctu de vedere romanu, Regulamentulu organicu merita tóte imputarile. În privintia administrativa și economica, elu contineă câteva dispositiuni întiepte, liberale chiar', de care profitáse tíer'a și care rescumperau în parte defectele s'ale. Înse romanii aveau spiritulu cu multu pré prevenitu spre a mai alege binele din reu. Ei 'lu detestáu în blocu.

Regulamentulu romanu nu fusese de locu tiparitu că regulamentulu moldovénu. Elu nu esista de câtu în originalu. Acestu originalu, scrisu în frantiuzesce se afla la mine, séu mai bine în cas'a mea, incredintiatu în grigi'a unu'a din compatriotii mei, pe care guvernulu 'lu insarcináse a scóte o copia pentru generalulu Aupick de la Constantinopole. Unu biletu cu iscalitur'a lui aga (siefulu politiei) i-i ordoná se-lu predé înmediatu în mânilé poporulu. Ordinulu eră formalu. Credeiu cu tóte acestea că trebuie se previu pe d. Nicolae Golescu, care avea pre lângă functiunile de siefu alu locotientiei și pe acelea de insarcinatu alu departamentulu internelor. Persón'a pe care o tramiseiu nu-lu gasf. Trebuii se me esecutu.

Regulamentulu fû coboritu în strada și asediatu pe dirigulu mortuariu. Unu hură formidabilu se redica din peptulu multimei, apoi convoiulu 'și reluá mersulu încetu și solemnú spre mitropolia.

(Va urmá.)

Fantasie.

I.

„De candu lumin'a dilei în lume am diaritu
Si primul pasiu pe-a vietiei carare amú pasítu,

O sórte multu tirana 'mi aretá secretulu
Ce fara nici o mila facú se beu cu 'ncetulu

Din cup'a multu-amara — umpluta cu veninu —
Ce ne'ncetatu mi-o 'ntinde fatalulu meu destinu.

Si asiú fugi departe de-ace'a dusimana mie,
Se am o clipa pace, m'asiú duce în pustie.

Dar' în zedaru ... c'ori unde alu meu pasiu se opresce
Cá tigrulu a s'a prada, ea totu me urmaresce.“

II.

„Prin noroiulu seraciei
Fara voia m'a portatu;
Uneltele vicleniei
Si ghiarele tiraniei
Ridiendu mi le-a aretatu.

Am vedintu cu-a ei ochiada
Lumea 'n trist'a-i panorama:
Cum celu dreptu trebu' se cada
Adesu „reutatii“ prada,
Fara a-si poté da sama,

Si cumu „reulu“ predomnesce
Si-afla triumfu pe pamentu,
Ér' „binele“ intélnesce
Ura — focu — celu veschédiesce
Si-lu arunca in mórmentu.“

III.

„Si óre-unu viitoriu cu dile mai senine
Cu lunci inverdíte si sóre de focu
Marea provedintia n'are pentru mine?
Se trecu eu prin lume fara de norocu?

Totu dorere numai si nici o zimbire
Totu torture numai si amaru suspinu?
Totu la „greulu vietiei“ ér' la „fericire“
Se n'amu parte-odata si eu se me 'nchinu?

Nici odat' se n'afu 'n cale-mi o potere
Ce-ar' voii se-mi stee intru ajutoriu:
Se-mi invinga sórtea, se-mi dè mangaere,
S'aline-alu meu sufletu multu patimitoriu?“

— Ast'feliu oftá bietulu si se intrebá
Fíiulu suferintiei — poetulu machnitu —
Dar' nóptea si lun'a, totulu tacea
Tóte eráu mórte la chinu-i cumplitu.

Jale, oboséla peptulu f-i cuprinse,
Elu cadiu pe-o lăitia 'n parculu 'nfloritu;
Morfeu cu-a s'a mreja ochii f-i incinse
Si pe nesemtite linu l'a adormitu.

Dormi si in somnu-i vediu o femeie
O fetióra juna — angeru de amoru —
Ce-aprópe de densulu se pusè se stee
Si se-i cante dulce unu cantecu cu doru:

IV.

„Cá fulgerulu care
In nópte patrunde
Repede apare
Si 'n clipa s'ascunde
Lasandu-te orbitu;
Asia si 'n a lnmii
Nópte de pecate
Condamnati-'su bunii
Mereu se innóte
Cu sufletu sdrobotu.

Departe de malulu
Dorintieloru s'ale
Ei lupta cu valulu
De negre cabale
Pe-a vietii mare;

Dar' valulu invinge
Vasele sdrobesc,
Speranti'a se stinge
Candu nu li lucesc
O stea de-alinare.

O stea, ce lumina
Prin neguri aduce
Si calea 'nsenina
Celui ce se duce
Spre malu 'nverdítu:
Acolo-unde cresce,
A sperantiei flóre
Si vecinicu lucesc
A iubirii sóre
— Pe malulu doritu.

O stea-'ti trebu' dara
Si tie luptace
Ce sórtea-ti amara
S'o scie preface
Intr'unu veselu traiu;
Si chiar' in mijloculu
Lumii pecatóse
Se-ti arete loculu
Vietii norocóse
— Pamentesculu raiu.“ —

V.

Candu se ivi aurora cu-a ei diori miraculóse
Gonindu lun'a argintie si radiele-i multu frumóse;

Candu zefirulu se tredise din léganulu codrului
Si róua cá de cristale stropi flóreá campului;

Candu pe vai si pe coline sióptele misterióse
Prevestira radi'a dilei si splendóreá ei pompósa;

Atunci éta si poetulu se trediesce man'a 'ntinde
„Unde-i?“ — se intréba — 'n brajie voiindu visulu a-si
[cuprinde.

„A sburatu!“ — raspunde diu'a. Elu se scóla si se duce
Cu pasiu tristu, anima 'nfranta pe-urm'a stelei s'ale dulce.

C. Moraria.

PETULANTULU.

Comedia in 8 acte

de

Augustu Kotzebue.

(Continuare.)

SCEN'A IV.

Majorulu. Cei mai de inainte.

Majorulu:

Buna deminéti'a iubitele mele, se sciti cá am dormitu multu si bine.

D.-n'a Langsalm:

Si nu va incomodatu nemica iubite cumnate?

Majorulu:

Si ce se me fi incomodatu?

D.-n'a Langsalm:

Aici in sala tóta nóptea a fostu o larma infernala.

Majorulu:

Iub itele mele! dupa calaritu de 48 óre déca adormu poti desc arcá unu tunu lánnga mene, si totusi nu me voiú tredí.

SCENA V.

Fridericu. Cei de mai nainte.

Fridericu:

Buna deminétî'a iubite unchiule.

Majorulu:

Buna deminétî'a.

Fridericu:

Bine ai dormitu unchiule?

Majorulu:

Fôrte bine.

Fridericu:

Bine esti dispusu unchiule?

Majorulu:

Fôrte bine, cà-ci din contra am vorbî la olalta unu cuventu seriosu pentru misieli'a t'a de a séra.

Fridericu:

De alta data iubite unchiule. Se uitamu cele trecute, fiindu-cà am lipsa de iubirea si bunatatea d.-t'ale.

Majorulu:

Mi se pare cà 'ti e fôrte de graha.

Fridericu:

Te rogu dà-mi pe Babet't'a de soçia.

Majorulu:

Mai incetu nepôte, lucrurile aceste nu se potu face asia in graba dupa cum cugeti tu.

Fridericu:

Eu astadi sum maiorenu.

Majorulu:

De si esti maiorenu, dar' testamentulu tatalui teu?

Fridericu:

Matusi'a m'a dispensatu dandu-mi testamentulu tatalui meu indereptu.

Majorulu:

Asia?

Fridericu:

Spune-ti d.-vôstra iubita matusia, — repetiesce din nou cele ce ai binevoitu am spune inainte cu vre-o câtev'a minute.

Majorulu:

(cu ironia) Da d.-le cumnate — observandu cumcà cumnatula — iertare — nepotulu are aplecare fôrte mare catra Babet'ta.

Doris:

Si cumcà eu nu-lu potu vedé in ochi.

Majorulu:

Déca stáu lucrurile asia, me invoiescu; mai antaiu inse trebuie se me convingu cà ôre demnu esti tu nepôte de copil'a mea.

Fridericu:

Inca nu, inse me voiu nisuf a me face demnu.

Majorulu:

Copil'a ace'a acumu de trei ani 'mi totu tramite

bani.

D.-n'a Langsalm:

Ti tramite bani?

Majorulu:

De siguru marinimositatea cumnatei au întrevenitu la ace'a cà se póta ajutá pe sermanulu ei tata.

D.-n'a Langsalm:

Ace'a nu o crode cumnate, si déca e dreptu ca ai primitu bani dela deas'a....

Majorulu:

Da, firesce ca am primitu.

D.-n'a Langsalm:

Asia! Atunci 'mi pare fôrte reu cà sum silita a-tî spune cà e cu nepotintia se-i fi cascigatu pe cale onesta.

Majorulu:

Ce? Au dóra d.-t'a presupuni cà copil'a mea ar' fi furatu.

D.-n'a Langsalm:

Ace'a nu o dicu, inse trebuie se-ti marturisescu cumca dela mine nu au primitu nici unu cruceriu.

Majorulu:

Cum se pôte ace'a, de unde au avutu dens'a dar' bani. Unde e copil'a ace'a, chemati-o aici.

Fridericu:

Me rogu nu ve superati. Da decumv'a asiu sci eu deslegá enigm'a acést'a, descoperindu-ve unu secretu nevinovatu, — inse mi se pare ca vine cinev'a. — Aveti pacientia.

SCENA VI.

Paditoriulu de nópte. Cei de mai nainte.

Paditoriulu:

Me rogu de iertare. Eu sum paditoriulu de nópte si viu cà se raportediu ce scandalu s'a intemplatu adi-nópte la 12 ôre.

D.-n'a Langsalm:

Ce? omulu acest'a inca scie?

Paditoriulu:

Inaintea usitiei gradinei sta o trasura. O suta de pasi de acolo unu calaretiu. Indata ce am strigatu ôr'a a 12-a a redicatu cinev'a o femeia in trasura, d.-nulu care erá calare au flueratu si trasur'a au pornitu in fug'a mare, — femeia strigá cum f-i esiá pe gura.

D.-n'a Langsalm:

Va se dica o rapire.

Majorulu:

Pe cine au rapitu.

Paditoriulu:

Pe carii suntemu aici de siguru nu, trebuie se fia alt'cinev'a, care nu se afla aici.

Majorulu:

Pentru Domnedicu, Babet'ta!

Fridericu:

Fii liniscitu unchiule.

Paditoriulu:

Nepotendu eu ajutá nemica, am sculatu vecinii Patru fetiori s'au pusu indata calare, si s'au luat dupa ei. De abia ia potutu ajunge, acum chiar' f-i aducu in curte.

D.-n'a Langsalm, Doris, Majorulu:

Cine e? Unde e?

Paditoriulu:

Pe calaretiu inca le-au succesu a-lu prinde. E domnisorulu pe care l'ati adusu din orasiu.

D.-n'a Langsalm:

Selicour?

Doris:

Blastematulu.

Majorulu:

Si femei'a?

Paditoriulu:

Dupa cum spunu ómenii au incetatu de a strigá si a plange, au adormitu in trasura.

D.-n'a Langsalm:

Cine póte fi alt'cinev'a decâtu Babetta?

Doris:

Mi se pare cá am auditu-o adi deminétia cantandu.

Fridericu:

Nu, de siguru nu e Babetta.

D.-n'a Langsalm:

Atunci de siguru e económ'a nóstra d.-n'a Krick.

Paditoriulu:

Éta aducu pe domnisorulu (se duce.)

(Va urmá.)

UNU SUSPINU.

De lacrimi infocate, vai! genele-mi suntu pline
Si érb'a primaveri sub pasii-mi s'a uscatu
Straina este lumea de-acum'a pentru mine
Cá-ci ce-amu iubitú in viétia, cá visulu a-ncetatu.

Iubiamu cu adorare unu pretinu, dulce nume,
Ce lacrimile-adesea din ochi-mi le stergea.
La-adénc'a mea dorere si tristele-mi suspine
Cuvéntu de mangaiare elu totudeaun'a-avea.

Dar' vai! fatala sórte l'a departatu de mine,
Lasându-me in lume, cu-unu plânsu ne-mângaiatu
Si-atunci voru se-nceteze si lacrimi si suspine
Cându pulsulu inimio-re-mi se bata a-ncetatu. . . .

Juli'a.

FRUNDIA CADE 'NGALBENITA.

Frundia cade 'ngalbenita
De alu tómnai rece véntu
Ér' inim'a mea ranita
Plânge, plânge ne'ncetatu!

Eu o-ntrebu, frundia ferice!
Ori mai suferi-voiu multu?
Frundia tristu, cadiéndu 'mi díce:
Pân' la recele mormentu! . . .

Juli'a.

MEDITATIUNI DESPRE ORTOGRAFI'A ROMANA.

Noi români la asia chaosu amu ajunsu cu ortografi'a, încatu asta-di mai ca nu esistu diuare séu carti tiparite in limb'a româna, cari sà fia scrise cu un'a si aceea-si ortografia. —

E adeveratu ca filologii nostri numai doue sisteme ortografice recunoscú adeva: ortografi'a cea fonetica si cea etimologica; ensa nici asia numitii fonetisti — cu tóte, ca au la dispusetfane multime de semne cu acaroru ajutoria potú semnalisé pronuntiarea ori caroru sunete — nu scriu nici macaru doi intr'o forma, de alta parte nici etimologiştii nu se unescu intru sine.

Acestu chaosu in ortografia alesu in tempulu presentu, candu dupa dis'a poetului se facu incercari „se ne rapésca limb'a“ este mai periculosu decâtu ori candu; pentruca pe publiculu cetitoriu ilu disgustédia dela cetire, apoi cine nu scia cátu de funeste urmari aru avé pentru tener'a nóstra literatura discuregierea si cea convingere ca ortografi'a limbei române numai peste dieci séu póte sute de ani se póte simplificá si unificá.

In astfelu de inprejurari a aşteptá pâna candu societatea academica va statorí o ortografia definitiva, aru fi o apatia, care negresitu aru avé consecintie triste asupra desvoltarii nóstre intelectuale. Recunoscú sí eu, ca societatea academica — ai careia membrii suntu alesi dintre cei mai illustri literati ai nostri — este chiamata a stabili definitivu ortografi'a limbei române; ensa pentru ceea nu me unescu cu opiníunea acelorá, cari credú, ca é superfluu séu chiaru in detrimentulu causei, ase discutá cestíunea ortografica in foile nóstre periodice; pentruca de o parte prin astfelu de discussiuni se generalisédia cunoşciintele ortografice intre publiculu cetitoriu, éra de alta parte pentru ceea, fiinduca in astfelu de discussiuni ortografice, se potú ivi ceva principia séu regule sánatose si practice, la cari si literatii nostri le potú luá mare folosú, cându se va statorí definitivu ortografi'a.

Din motivele mai susu aratate fta-mi permisú a comunicá onoratului publicu cetitoriu unele observari asupra ortografialoru usitate pâna acumu in viétia practica.

Cu asia numit'a ortografia fonetica nu me voiu ocupá, pentruca acésta necorespundiéndu naturei limbei române, neci odata nu se va poté luá de basa la statorirea definitiva a ortografiei romane; pentru justificarea acestei opinii numai unu exemplu voiu aduce, din care ori cine se poté convinge, ca a primf sistemulu foneticu precumu se practisédia astadi, aru fi o plaga pentru literatura romana, anume: Acestu cuvéntu „inpartiti“ fonetisti 'lu scriu asia: „inpárţiti“ adeva la unu cuvéntu de trei silabe folosescu cinci semne, care dupa ortografi'a etimologica se póte serie fora nici unu semnu, si totusi fonetisti dicu, ca aloru ortografia é mai usiora si mai practica!?

Ori cine a medítatu seriosu despre acestu obiectu, credu ca s'a convinsu, ca numai ortografi'a etimologica coresponde naturei limbei române; ense dorere! ca ortografi'a etimologica de vre-o douedieci de ani forte puşina a maintatu, ba in unele privintia a regresatu, acestu regresu sta din ceea, ca uniformitatea ortografiei, prin folosirea semneloru a si ~ pe liter'a i, cu totulú se periclédiá, pentru ca multi suntú, cari folosirea pré désa a vocalei i si i o considera a fi in contra naturei limbei române, care schimosesce scrierea româna si este

incontra gustului esteticu mai multu, decâtu coditiile, cari le folosescu fonetiștii sub consonantele d, s, t.

Nu arareori poti vedé ca unii etimologiști atunci, cându consonantele d, s, t, isi stramuta sunetele originale in *đ, ș, ț*, pe i care urmédia acestoru consonante punu semnul circumflexu *Λ* p. e. audîmu, pasîmu, voioșime, împartire s. a.; ensa de folosirea semnului circumflexu pe vocal'a *i*, cu acelu scopu, ca acelu semnu se stramute sunetele originale a consonantelor *d, s, t*, neci o lipsa nu este, pentrucă in insasi natur'a limbii romane jace, ca literile *d, s, t*, inainte de vocal'a *i* 'si stramuta sunetele originale; dreptu aceea, de este lipsa de ceva semnu a se pune pe liter'a *i*, candu-i premergu consonantele *d, s, t*, acela atunci aru trebui să se folosésca, candu consonantele *d, s, t*, si inainte de *i* isi tiénu sunetele originale. Eu asia cugetu, ca atunci, cându consonantele *d, s, t*, si inainte de vocal'a *i* isi tiénu sunetele originale, pe vocal'a *i* aru trebui a se pune ceva semnu si anume spre acestu scopu mai potrivitu aru fi să se folosésca unu accentu culcatu *l* trasu din steng'a spre drépt'a p. e. dieta, individu. dovedi, concessiune, sinodu, tipariu, cutia, siopti, s. c. a. — Totu acestu semnu se pote folosi si atunci, candu s dupa fonologi'a limbii române se pronuntia că Z. p. e. fantasia, divisiune s. c. l. — Din cele premise urmédia ca consonantele *d, s, t*, candu stau inainte de *i* punctatu si *i* cu accentu culcatu (trasu din drépt'a spre steng'a) totudéun'a isi stramuta sunetele originale se si pronuntia ca *đ, ș, ț*.

De órace ensa liter'a *s* nu numai inainte de vocal'a *i* isi stramuta sunetulu originalu, ci câte odata si inainte de consonante, si inca fora nici o regula; eu aflú de lipsa ca totu-déun'a, de câte ori liter'a *s* inainte de consonante isi stramuta sunetulu originalu in siueratóre, totu-déun'a să se insemne cu sedil'a cunoscuta care o folosescu fonetiștii p. e. șcôla, ca să se deosebésca de verbulu șcôla, mușca, ca să se deosebésca de substantivulu mușca; deșteptu, dușmanu s. c. l. Acestu unicu semnu l'aru pote primi si etimologiștii, cu atátu mai vértosu, ca si pâna acum'a 'lu folosescu in cuvintele: facia, soțiu s. c. l.

Dupa natur'a limbii române liter'a *i* (punctata) candu sta la finea cuvintelorú séu inainte de ori care vocala, numai de diuemetate se pronuntia: p. e. prândiu, pretiu, cocosiu, diori, viétia, eredi, armati, ostasi, observatoriu, tiéra, rotariu. s. c. l. —

Prin urmare trebuie se-o consideru de gresita opiniunea acelorú carti in acele casuri, cându vocal'a *i* inainte de alt'a vocala séu la finea cuvintelorú se pronuntia numai de diuemetate, folosescu semnul scurfarei (1); pentrucă decumva este lipsa de a-se folosi ceva semnu pe vocal'a *i*, acelu semnu aru trebui folositu atunci, cându in contra regulei generali, vocal'a *i* si la finea cuvintelorú si inainte de vocalele *a, e, i, o*, si *u*, inca se pronuntia intréga; eu aflú de lipsa ca in acestu casu să se puna totu déuna pe vocala unu accentu culcatu (*l*) trasu din drépt'a spre steng'a; p. e. audí, pasí, simí, târdí, mosía, avutía, natíune, natíunale, conditiíune, conditiíunatu s. c. l. —

Resumându tóte cele premerse s'aru poté statorí urmatórele regule generali si practice, care si elevii șcôlelorú elementarie inca usioru le-arú poté întielege si invetiá. —

1. Dupa natur'a limbii române consonantele *d, s, t*, inainte de vocal'a *i* isi stramuta sunetele originale in siueratórele *đ, ș, ț*; cându ensa in contra regulei genera-

li acestea si inainte de vocalei *i* isi tiénu sunetele originale, atunci pe *i* se pune unu accentu culcatu (*l*) trasu din steng'a spre drépt'a. — Cându liter'a *s* inainte de consonante isi stramuta sunetulu originalu, atunci se insemna cu una sedila de desuptu (*ș*).

2. Dupa natur'a limbii române vocal'a *i* la finea cuvintelorú si inainte de vocala numai de diuemetate se pronuntia, ense cându si in aceste casuri vocal'a *i* trebuie să se pronuntie intréga, atunci se pune pe vocal'a (*i*) unu accentu culcatu (*l*) trasu din drépt'a spre steng'a. —

Din aceste regule generali urmédia, ca cuvintele: copilu si fiu se scriu reu in nominativulu multariu cu trei *i* adeca, copiii si fiii, pentrucă cându se pronuntia fora articlu aru trebui să se scrie copii, fii, éra cu articlu fii, copii, adeca cei doi *i* accentuati. —

Cuvintele de genulu femînimu cu terminatiíunea *ia* in nominativulu multaru aru trebui să se scria asia, că accentulu să se puna pe penultimulu *i*, p. e. „domnií“, dela cuventulu „domnia“ ca să se deosebésca de „domnií“ care vine dela „domnu“ — „avutii“ dela cuventulu „avutia“, ca să se deosebésca de „avutii“ care vine dela cuventulu „avutu.“ s. c. l. *)

Minorescú.

Poesii poporale.

(Urmare din nr. 40.)

VIII.

Dúte doru, dúte serace,
Dúte la badiú cá jace,
Da nu jace de vre-unu reu
Ci jace de dorulu meu,
Jace 'ntorsu catra pariete
Cu gur'a fripta de sete...
Párentiu apa domóla
Face-te-ai négra cernéla
Cá se-mi cernescu catrinti'a
Se-mi gelescu pe bádit'i'a.

IX.

Dúte badio cátu codru
Stái unde a stá Oltú,
Neci acolo se nu stái
Se te mai duci nóue ani...
Dúte badio cátu de multu
Numai adú-mi branza si untu
Si-apoi déca mi aduce...
Si la dracú te poti duce...
Si-apoi déca le-oiu gatá
Éra te poti inturná...

X.

Badiú meu de preste dealu
Ar' veni si n'are calu.
— Iéti baditio calu cu plata
Si mai treci délulu vre-odata,
— Vin' baditio si pe josu
Cá te primescu bucurosu...
— Éca badiú trece délulu
Si-i cunoscú fréulu si calulu,
— Éca badiú trece hul'a
Si-i cunoscú calulu si glug'a.
— Badiú meu nu-i mare tare
Dar' cine mi-lu vede móre...
Cá si eu candu l'amu vediutu
Cu mórtea m'amú cumpenitu
Peste-unu tãisiu de cutítu...

Elisabet'a Baillé.

*) Desí nu împartesimu ideile Dlui Minorescú amu datu locu articlului D-s'ale referitoriu la Ortografi'a romana si vomu da locu si altoru articlii de acésta materia ce ni se-arú mai tramite pentru de a se lamurí ast'felu cátu de pe târdiu cestiíunea.
Red.

REVISTA.

Inmormentarea lui Josifu Hodosiu. Ceremonia bisericească a inmormentării repausatului nostru confrate Josifu Hodosiu s'a facutu domenica in 12 Dec. (30 Nov.) dupa, amedi într'unu modu, cum se se póta mesurá si din acésta marimeea perderei, de care fu lovita nu numai famili'a sa numerósa, ci si natiunea si beseric'a.

Précuviosia sa domnulu Nicolae Popea, archimandritu si vicariu alu archiepiscopiei cá pontificante, assistatu de 6 preoti, a executatu ceremoniele rituali de inmormentare in beseric'a din suburbe'a Josefina, plina, inghesuita de unu publicu alesu, intre carii se vedeau amici de ai repausatului veniti din alte tíenuturi de pe la Sighisórá, Abrudu, Dev'a s. a.; éra onor. domnu parochu si protopopu Zacharia Boiu ii tínú panegiric'a dictata oratorului de o profunda dorere sufletéscá, simtita impreuna cu famili'a, de toti ascultatorii sei, dintre cari nu puçini plangeau cu sughitu. La grópa sortile cadiura pe veteranulu seu colegu in Asociatiune si in Academia, cá se'i dica cu puçine cuvinte celu din urma remasu-bunu in numele toturoru colegiloru sei. Sieriulu mortulu érá coperitu de cununi scumpe mortuarie.

Dupace se latí scirea repausarei lui Josifu Hodosiu, in totu timpulu cátu a statu intinsu pe scan'durile mortiei, multime de telegrame de condolentia venira familiei sale, si anume cea de ántáiu dela onor. domnu Joanu Ghica presiedinte alu Academiei in numele seu si alu colegiloru sei. Intr'aceea si redactiunea nóstra primí dela dd-nii Aureliu Ciura farmacistu si Scarlatu Balintu unu telegramu in 147 cuvinte de urmatoriulu cuprinsu:

Unu crudu fiuru, fiuru de ghiatia, ne-duce trist'a veste,
Ce ne vení de preste munti: cá Hodosiu a muritu!

Cá inca unulu din fruntasii natiunei nu mai este;
Cá inc' unu golu ni s'a deschisu, adencu nemarginitu.

Pe cátu de-adencu e golulu inse, de elu ce ne desparte,
Pe-atátu de 'naltu si neintrecutu e, ceea ce ne-a lasatu:

Altariulu de virtuti alese, de generóse fapte;
Podób'a unei mari vietí, exemplu de urmatu.

Primesce dar marétiá umbra, o lacrima ferbinte,
Din partea celoru ce-ai iubitú, cá veçnicu suveniru.

In tine adi cu totii perdemu unu frate, unu parinte;
Natiunea inse si mai multu: ea perde unu martiru.

Bucuresci, 29 Novembre st. v. 1880.

Badescu.

La grópa se pronuntiará numai urmatóriele cuvinte:
„Misiunea dorerósa ce mi s'a inpusu, cá se aruncu tierâna preste sieriulu lui Josifu Hodosiu in numele colegiloru sei academici este grea sufletulu meu. Cu differentia de 18 ani in etatea mea si a lui, aveamu eu dreptu cá se asteptu implinirea acestui oficiu dela densulu. Dara cine vreodata a petrunsu séu cá va petrunde in misteriele providentiei, care planéda a supra mortiloru si reguléda destinele loru! Inaintea vointiei omnipotente supunerea este absoluta, si noue acelorú cari amu intratu in or'a acésta in locuintia mortiloru, spre a ne luá ultimulu remasu bunu dela scumpulu nostru amicu, nu ne remane altu-ceva, de cátu se ne întrebamu, pe cine perduramu noi si natiunea nóstra in presón'a lui Josifu Hodosiu.

Dotatu dela natura cu facultati geniali ale spiritulu si ce este mai multu, cu o probitate si nobilitate a ánimei, prin care castigá simpathiile toturoru, elu cá si fratii sei, de o diligintia exemplaria, facea progressele cele mai frumóse in studie, pe candu anulu 1848

aruncá pe tóta junimea nóstra cá prin unu farmecu in mediulu acelorú catastrofe universali, ale caroru urme nu se voru mai sterge prin nici-o putere omenéscá.

Dupa pacificarea restabilita cu forti'a armelorú, junele Josifu in societatea verului seu Alexandru Papiu si a fostulu seu professoru Simionu Barnutiú trecuse la Vien'a spre a'si continuá si terminá studiile juridice. Aici ajutá elu pe veru-seu la compunerea Istoriei Romaniloru, adunandu si decopiandu documente.

Dupa terminarea acelei lucrari inpreunate pe atunci cu nespuse dificultati si cu pericolulu libertatiei personale, ii apucá pe toti trei amicii unu doru neinvinu de acea tíera, din care sciau ei, cá natiunea romanéscá are cartea sa de Baptismu, cunoscuta lumei întregi cu nume de Column'a lui Traianu. Ei trecura la Italia, unde pe lánge ce luara diplomele de doctoratu in drepturi, se mai folosira de ocaziune, cá se faca studiu comparativu nu numai între limb'a italiana scrisa, clasica, ci si între unele dialecte italiene cu limb'a nóstra. In acelasu timpu ei se adapau din apele cristaline ale classicitatiei antice.

Asia preparatu, dr. Josifu Hodosiu se întórse in patria sa mama, cu vointia firma, cá se conlucre alaturea cu ceilalti operari, in tóte directiunile, la regenerarea nóstra nationale. De aci incolo nu'mi veti numí o singura actiune întreprinsa in acestu întielesu, unde se nu aflamu pe repausatulu nostru amicu conlucreandu cu tóta energi'a spiritulu seu. La întemeierea Asociatiunei ilu veduramu între cei 212 barbati, cari i-au aruncatu fundamentele, operandu nu numai prin cuvinte, ci si prin fapte. De aci incolo actele Asociatiunei spanu restulu, încependu dela 1861 pâna in Septembrie 1880.

Cultivarea poporulu prin scóle au fostu un'a din problemele principali ale vietiei lui. Martora la acésta este unu comitatu întregu si de 4 ani o tíera întrega.

Dupa atátea titule castigate la recunoscintia publica, onórea ce i s'a datu indata la întemeierea Academiei romane de sciintia, de a fi chiamata între cei de ántáiu membrii ai sei, a fostu consecutiá naturala a recunóscerei meritelorú sale.

Cá membru alu Academiei, Josifu Hodosiu a portatu într'o serie de ani oficiulu pe cátu de o onorificu, pe atáta anevoiosu alu secretariatulu adunarilorú generale pe câte 30 si 40 zile in facare anu.

Dupace s'a decisu a se scóte din întunecimeea archivelorú si din ascunseturile bibliotecelorú nemeritorile opere ale nemeritoriulu principe Demetriu Cantemira, celu de ántáiu insarcinatu cu traductiunea lorú a fostu Josifu Hodosiu. Descriptio Moldaviae in 1 volumu si Istoria imperiulu otomanu in dóue volume mari, sunt traduse de densulu.

Lucrarea sa din urma nu scapase dela revisiunea critica, la care a fostu supasa, pe candu ii s'au datu de lucru si in sectiunea filologica, alu carei membru nu érá unde inse a lucratu doi ani la dictionariu.

In timpulu din urma observandu-se, cá sanatatea sa suferé si cá oficiile sale de aici ii ceru încordarea poterilorú, colegii sei, pe cátu érá iubitú de toti, tocma pe atáta cautau se'lu scutéscá de o ulterióra încordare a spiritulu! Elu isi ia astadi remasu bunu dela onorabili si iubitii sei colegi, éra aceia 'i respundu prin vocea mea betranéscá si tremuratória!

Dormi in pace sufletu nobile, modellu de probitate, martiru alu natiunei tale!

Hoc tibi votum posuimus.

G. Baritiu.

Mahala — Bucovin'a — 3/15 Decembrie 1880. — Venerabile Domnule Redactoru! — Nu pot să nu vă aduc la cunoștință Domniilor Voștre o intemplantă foarte rară, pe carea nici chiar' cei mai vechi oameni de prin prejurul acestor țări nu țin minte să o fi vădit sau să o fi auzit. Marti spre Mercuri, în noaptea zilei de 2/14 Decembrie, după ce mai cetisem ceva prin niște foșioare, cam pe la trei patrule la unsprezece, mă culcai și adormii.

De abia trecuse jumătate de oră, când de odată mi se pare prin somn, că unu deluviu infuriat mi apuca casa din loc.

Inspaimentat mă deștept din somn și intrădeveru ventul grozav ce-mi pare în somn, eră vuetul unei furtuni înfiorătoare, ce se pornise în momentul acela și pare că pierde lumea, în câtă cugetăm că va respici chiar' turnul bisericii — în acarei apropiere locuiesc — preste locuința mea.

Cautase-mi pe ferestra, afara eră intunecată ca sub pământ, cu toate că de cu seară se veduse bine de luna.

Ingrigita de furtună ce începuse, mă asediai erasi pe perina și închisei ochii și cugetăm că fantasediu 2—3 secunde după fulger, auzi de odată unu tunet grosav, care cu atâtă a fostă mai înfricosiată cu câtă e tempula de ieră și cu câtă nu veduse-mi ba nici auzisem în postul craciunului de o asemenea intemplantă.

La tunetul înfricosiat — carele a urmată cam la 5 minute după începutul furtunii — se cutremurara casa și pare că plutesce ca o frunză pe apă, asidere și ferestrele casei și toate lucrurile de steclă și de fier din casa diuraiău că niște lanturi.

La auzul tunetului îngrozitoriu sarii drept pe petișoare, și inspaimentat de scenă de față, priviamu afara pe ferestra. Afara se mai luminase puțin, totuși furtună inspaimentătoare goniă norii negrii și grosi cu o repeziune că de săgetă, și în momentul acela se ivesce unu fulger luminos, carele a umplut de lumina toată boltă cerului, câteva secunde după fulger urmédia erasi unu tunet grosav, care mă deșteptat din fantasia dintăiu careia nu voiamu ai crede, că se fulgere și se ture în lună lui Decembrie; soși'a de asemenea se inspaimentase, unde vedui și eu că nu visci e adevăru. După aceste a mai urmată fulgere și tunete de repetite-ori, totuși nu cu aceleși putere că întâia și a două oră.

A două di întrebăi pe multime de oameni, ori de au vădit și auzit și ei acestor? totuși mi-au adevărit că e drept; ba încă și din comunele învecinate și chiar' din capitală țerei Cernăuți mă convinsă de adevăru.

Ce-i mai îngrozitoriu pentru bietul țieranu neinvetiată ca o atare intemplantă. — totuși se desperase — cum mi istorisesc — că e sfârșitul lumii. Dela primul fulger până la ultimul tunet mă trecuse ună patrită de oră.

Tempul în care se intemplantă aceste eră între unsprezece și douăsprezece, — furtună a ținută până a două di după amiazi înse nu asia îngrozitoare ca noaptea.

Cei mai vechi de zile oameni istorisesc: că au apucat tunet, dară în postul mare spre primăveră și numai odată nu de repetite-ori și diu'a; fulgere înse

nu țin minte să fi apucată cândva, ba nici tunete noaptea, afara de că s'a cutremurat pământul câte odată noaptea.

Primitu s. c. l. Georgiu Tomoiaga recte Tamăiagu.

Sur l'uniformité de la nomenclature géologique dans tous les pays, en ce qui regarde les terrains et les étages, par M. Stéphanesco, professeur de géologie à l'université de Bucharest. (Extrait du compte rendu sténographique du congrès international de géologie, tenu à Paris du 29 au 31 août et du 2 au 4 Septembre 1878.) Paris. Imprimerie nationale. MDCCCLXXX.

Roman Grue Grozovanul — Cântec din Basarabia — este titlul unei noue carticele pentru popor aparută de curundă la Sibiu, în Editura Tipografiei erelei de Closius. — Pretiul unu esemplariu e 8 cr. (tramisă pe posta 10 cr). — Se afla de vendiari si la Imprimaria „Georgiu Lazaru“ în Gherla.

Invitare de prenumeratiune la opulu: „Institutiuni Filosofice.“ Considerandu misicariile ivite în dilele nostre pe terenul sciintielor filosofice, am judecată a fi de suprema necesitate a da în mană junimei studișe, și în genere a intiegentiei romane unu manual de filosofă, din care se pōta hauriă ună conscientia esactă a sciintielor filosofice.

De normativu în compunerea acestor Institutiuni mi voru servi principiile propuse în enciclică epocală a Santiei Sale Papă Leu XIII. „Aeterni Patris“ din 4 Augustu 1879.

Opulu va esfi în brosiure lunare de câte 5 cōle tiparite, în totu voru fi că la 12—14 brosiure.

Ună brosiura va costă 50 cr. v. a. După optu esemplarie prenumerate de unadată, alu 9-lea lu dau gratis.

Brosiură I. va aparé în lună Martie 1881.

Acelor DD. prenumeranti, cari voru refuș anticipative pretiul de prenumeratiune, se va espedă brosiură francată.

Că se mă potu orientă de tempuriu despre numarul esemplarialor de a se tipari, cu toată stimă rogu pe acei domni cari voiesc a partini întreprinderea mea modestă, se-si insinue prenumeratiunile pana în 15. Ianuaru 1881.

Satu-Mare 20 Novembre 1880.

Dr. Vasiliu Lucaci,
prof. de relig. gr. cat. și de limbă și literatură română în gimn. cat. de statu din Satu-Mare.

Postă Redactiunei.

Em. L. în T., **M. S. T.** în Cl., **M. V. St.** în A., **G. T. r. T.** în M., **G. L.** în T., **Fl. S.** în O. M., **V. B. M.** în Bl., **A. H.** în S., **D. V.** în C. r., **A. L.** în L. u., **V. Gr. B., V. S., J. M., J. P. S., Gr. B., A. T., I. A. Ch. I. H. St., A. P., M. T. P., I. A. H., P. C. Ch., G. Is., N. P. P., P. Ch.** și toti aceia cari au benevoitu a-si aduce amente de Redactorulu acestui diurnal în diu'a lui onomastica: primisca multiemita-i sincera pentru urrările de fericire [cu cari l'au intemplant în aceta di solemna pentru densulu. Domnediu îi tiēna și pre densii în multi fericiti ani că împreuna se potemu salută marea di a reinviarei gloriei strabune.

G. M. în Ch. Devisă... se va publică în decursulu anului urmatoriu. Tōte trei foile nostre odată abonate voru costă pre anul întregu numai 8 fl. v. a.

Id'a în M. Portretele acele se voru spedă în decursulu anului urmatoriu. Nu aveti de-a mai solvi nemicu pentru ele.

T. V. P. în J. Multiemita. Se voru, publică. — Asceptamă și novela promisă. Bine venite ne-aru fi și unele novele populare, povesti s. a. pentru „Cartile Sateanului Romanu.“

I. D. D. în C. Multiemita de colindă tramisă. O vomu folosi la tempulu seu.

S. P. E o încercare pré primitivă. Vei sci d-t'a face și mai bune.

— **Serbatori fericite!** —

Proprietariu, Editoru și Redactoru respundietoriu: **Niculae F. Negrutiu.**

Gherla. Imprimaria „Georgiu-Lazaru.“ 1880.